

НАРОДНО СЪБРАНИЕ		
Вх. No	954 - 01 - 62	
Дата	05 / 09	2019 г.

ДО
Г-ЖА ЦВЕТА КАРАЯНЧЕВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

16
12


УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,

На основание чл. 87, ал. 1 от Конституцията на Република България и чл. 76, ал. 1 от ПОДНС внасяме законопроект за защита на правата и интересите на възрастните хора с мотиви към него и предварителна оценка на въздействието, съгласно методологията – приложение към ПОДНС.

Молим, законопроектът да бъде представен за разглеждане и гласуване съгласно установения ред.

ВНОСИТЕЛИ:

ЗАКОН ЗА ЗАЩИТА НА ПРАВАТА И ИНТЕРЕСИТЕ НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА

Глава първа ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл.1. Този закон урежда обществените отношения, свързани с правата и интересите на възрастните хора и осигуряването на достъпа им до подходящи услуги. Органите на държавата и общините и тяхното взаимодействие при осъществяване на дейностите по закрила правата на възрастните хора, както и участието на юридически лица и физически лица в такива дейности.

Чл.2. Всеки възрастен човек има право на уважение и опазване на достойнството му, да живее без експлоатация, злоупотреба или пренебрегване.

Чл.3. Този закон насърчава уважението и признанието за участието на възрастните хора в развитието на общността, като има предвид присъщата им стойност и мъдрост.

Чл.4. Този закон има за цел да:

1. защитава правата и интересите на възрастните хора и
2. предоставя на възрастните хора необходимата подкрепа за поддържане на качеството на живот и достойнството, съответстващо на уважавания им статут в общността.

Чл.5. Целта на този закон се постига като се осигурят подходящи, справедливи и достъпни услуги, чрез които да се даде възможност на възрастните хора да продължат да живеят смислено и ползотворно в общество, което ги признава за важен източник на знание, мъдрост и опит.

Чл.6. Обществото защитава и насърчава здравето и психическото благосъстояние на възрастните хора и има задължението да защитава и увеличава законните права и интереси на възрастните хора.

Глава втора

ПРАВА НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА

Право на достойнство

Чл.7. Възрастните хора имат присъщо право на живот, на достойнство и на почтено отношение, които трябва да бъдат гарантирани и защитени от закона.

Чл.8. Гарантирането на правото на достойнство на възрастните хора означава създаване на правна уредба, насочена към овластяване и защита на възрастните хора и към насърчаване и поддържане на техния статут, права, благополучие, безопасност и сигурност, както и разрешаване на други въпроси, свързани с тях.

Право на подходящи, справедливи и достъпни услуги

Чл.9. (1) Възрастните хора имат право на жизнен стандарт, който им осигурява достъп до качествени основни обществени услуги, включително водоснабдяване, канализация, енергетика, транспорт, финансови услуги и цифрови комуникации, необходими за тяхното здраве и благополучие.

(2) В случай на необходимост нуждаещите се възрастни хора трябва да имат на разположение подкрепа за достъп до услугите по предходната алинея.

Право на недопускане на пренебрегване или експлоатация

Чл.10. Никой няма право умишлено да причинява на възрастен човек или да го подлага на:

1. малтретиране;
2. психически или емоционален тормоз;
3. имуществена загуба или материална вреда.

Право на недопускане на дискриминация

Чл.11. Възрастните хора имат право да не бъдат дискриминирани. Те трябва да бъдат третирани еднакво благоприятно, независимо от здравния им статус или увреждането им, като други възрастови групи. Правото за недопускане на дискриминация се прилага за всички аспекти на живота, по ред и условия, предвидени в Закона за защита от дискриминация.

Право на солидарност между поколенията

Чл. 12. Възрастните хора имат право на подходящи условия и подкрепа, за да могат да предадат своите знания и умения на следващите поколения.

Право на материална помощ

Чл.13. Възрастният човек има право да получава материална помощ от държавата под формата на необходимата подкрепа, когато той не може сам да се издържа или не може да разчита на подкрепа от своето семейство, по ред и процедури, предвидени в законодателството.

Право на задължителна минимална издръжка

Чл. 14.(1) Възрастният човек има право да получава задължителна месечна минимална издръжка от държавата по ред, установен в Закона за социално подпомагане, която допълва получаваните от него доходи до официалната линия на бедност за страната за съответната година, приета с акт на МС.

(2) В получаваните от възрастния човек доходи, по предходната алинея, се включват пенсия за осигурителен стаж и възраст или сбор от пенсиите за трудова дейност, заедно с добавките и компенсациите към тях, с изключение на тези, които не се считат за доход съгласно параграф 1, т.10 от Допълнителни разпоредби на Правилника за прилагане на Закона за социалното подпомагане.

Право на работа

Чл. 15. Възрастните хора имат право да работят при справедливи условия на труд и въз основа на способностите си.

Чл. 16. (1) Държавата има задължението да защитава правото на възрастните хора да работят въз основа на способностите си, като предприема необходимите законодателни мерки за осигуряване на адекватни условия на труд и за решаване на проблемите, произтичащи от въздействието на възрастта върху заетостта.

(2) За изпълнение на задължението си по предходната алинея, държавата насърчава работодателите в усилията им за активното участие на възрастните хора в работната сила като им осигурява необходимата подкрепа:

1. чрез реализирането на дългосрочни програми, които подпомагат работодателите при задържането на възрастни работници и служители на работните им места, както и при наемането им на работа при условията на различни гъвкави форми на заетост;

2. за разработването и реализирането на стратегии на ниво предприятие за управление на възрастта с цел да се подготвят заетите да останат по-дълго на активна работа;

3. за създаване на условия в предприятията за развитието и подобряването на професионалните умения и способности на възрастните работници и служители, както и за предаване на тези умения и способности на новопостъпващите и по-младите работници и служители.

Право на участие в обществения живот

Чл. 17. Освен предвидените в Конституцията на Република България и в законодателството права за участие в обществения живот, всеки възрастен човек има право на доброволен принцип да участва в дейността на Съвета на старейшините по чл. 26, създаден към съответната община.

Глава трета

ЗАДЪЛЖЕНИЯ ЗА ГАРАНТИРАНЕ И ЗАЩИТА

НА ПРАВАТА НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА

Задължения на отговорните представители

Чл. 18. Всички държавни и общински органи и всички длъжностни лица, служители и представители на държавни и общински органи, както и доставчици на услуги, са длъжни да зачитат, защитават и насърчават правата и интересите на възрастните хора, съдържащи се в този закон.

Задължения на семейството

Чл.19. (1) Семейството на възрастния човек или домакинството, в което той живее със съжителстващи лица, има задължението да се грижи за неговото здраве и психическо благосъстояние и да осигури необходимата подкрепа за посрещане на основните му потребности.

(2) Семейството (домакинството) има задължението да изпълнява отговорностите, предвидени в предходната алинея, освен ако семейството (домакинството) няма достатъчно средства за това.

Задължения на държавата

Чл. 20. Държавата има задължението да представлява и защитава законните права и интереси на възрастните хора във всички сфери на обществения живот, съобразно социалния статус, физическото, здравословно и психическо състояние, като осигури на всеки подходяща икономическа, социална и културна среда, образование, свобода на възгледите и сигурност.

Чл. 21. Държавната политика за възрастните хора се осъществява въз основа на приета от Министерския съвет Национална стратегия за активен живот на възрастните хора в България, предложена от министъра на труда и социалната политика.

Чл. 22.(1) Идентифицирането на правата и интересите на възрастните хора и осигуряването на достъпа им до подходящи услуги се осъществява чрез Национална информационна платформа „Интегрирани социално-здравна услуги за възрастния човек“, която се създава и поддържа съгласно наредба на министъра на труда и социалната политика.

(2) Функционирането на Националната информационна платформа по ал.1 се осъществява с координираните усилия на:

1. министъра на труда и социалната политика и администрацията на МТСП, която го подпомага при осъществяване на неговите правомощия;

2. дирекции „Социално подпомагане“ към Агенцията за социално подпомагане;

3. министъра на здравеопазването, министъра на образованието и науката, министъра на вътрешните работи, министъра на правосъдието, министъра на културата, министъра на младежта и спорта, кметовете и общинските съвети на общини.

Чл.23. Критериите, стандартите, изискванията и процедурите за предоставяне на услуги за възрастни хора се определят с наредба, приета от Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването.

Чл.24. (1) Критериите, стандартите, изискванията и процедурите по предходния член трябва да създадат необходимите условия, съгласно които регулираните от тях услуги:

1. признават социалния, културен и икономически принос на възрастните хора;
2. насърчават участието на възрастните лица в процесите на вземане на решения на всички равнища при определянето и предоставянето на услугата;
3. признават многостранните потребности на възрастните хора и насърчава междуинституционалното сътрудничество;
4. осигуряват достъп до информация чрез обучение на възрастните хора;
5. насърчават приоритетно развитието и предоставянето на социални, здравни и основни обществени услуги за възрастните хора в селските и крайградските райони.
6. насърчават предотвратяването на експлоатацията на възрастните хора;
7. насърчават уважението към и достойнството на възрастните хора;
8. предотвратяват социалното изключване;
9. насърчават осигуряването на превантивни услуги с ранна степен на интервенция;
10. гарантират, че възрастните лица получават приоритет в предоставянето на основни услуги;
11. гарантират, че предоставяните услуги са достъпни за възрастните хора, включително и чрез създаването на мобилни звена.

(2) Всяко юридическо и физическо лице, което предоставя услуга на възрастно лице, е длъжно да спазва критериите, стандартите, изискванията и процедурите по чл. 23.

Чл.25. Всяка община, с експертната, организационна, а при необходимост и финансова подкрепа на Министерството на труда и социалната политика:

1. приема годишни програми и планове за реализиране на правата и интересите на възрастните хора, живеещи или трайно пребиваващи на територията на съответната община, които отразяват националната политика и политиките на ЕС за подкрепа на възрастните хора.

2. създава и поддържа база данни за възрастните хора, живеещи или постоянно пребиваващи на територията на общината, която се явява част от Националната информационна платформа „Интегрирани социално-здравна услуги за възрастния човек“ .

Чл.26 (1) Програмите и плановете по предходния член задължително се консултират по време на разработването, изпълнението и отчитането им със Съвета на старейшините, който се създава на доброволен принцип по инициатива на възрастните хора в съответната община и задължително включва представител от клубовете на старейшините по чл. 29 от всяко населено място от общината.

(2) Учредяването, устройството, управлението, дейността, имуществото, финансирането, издръжката и прекратяването на Съвета на старейшините се осъществява съгласно реда и процедурите по Закона за народните читалища, предвидени за читалищно сдружение, доколкото не е предвидено друго в този закон.

Чл.27. (1) Съветът на старейшините сам определя реда за своята работа.

(2) Общинската администрация създава необходимите организационни и материални условия за функциониране на Съвета на старейшините и клубовете на старейшините по чл. 29, създадени и действащи на територията на общината.

Чл.28. (1) Основна цел на общинските програми по чл. 25 е осигуряване на независим живот на възрастните хора в общността, в която те живеят, чрез достъп до интегрирани социално-здравни услуги.

(2) Общинските програми по чл. 25 са насочени към:

1. насърчаване на уменията и способностите на възрастните хора да поддържат и развиват икономическа активност;

2. създаване на възможности за рехабилитация, отдих и палиативни грижи за възрастни хора;

3. информационни, образователни и консултантски услуги, свързани със социално значими заболявания на възрастните хора, включително болестта на Алцхаймер, деменция, основни спешни грижи и други социално-здравни услуги;

4. осигуряване на хигиенни и физически грижи, включително предоставяне на здравословно балансирано хранене на нуждаещи се възрастни хора;

5. професионални услуги, включително грижи и рехабилитация за осигуряване на независим живот на възрастните хора;

6. осъществяване на културни, спортни и развлекателни дейности от публичен характер, които са подходящи за възрастни хора, за да обогатят културния си живот;

7. предоставяне на информация, консултиране и подкрепа за придобиване на квалификация относно застаряването и свързаните с него условия, на членове на семействата на възрастните хора, както и на лицата, които се грижат за възрастните хора в общността;

8. изграждане на интегрирани системи за общностна грижа и развитие за възрастни хора;

9. други подходящи духовни, културни, граждански и социални услуги, насочени към възрастните хора.

(3) Общинските програми по чл. 25 се реализират чрез:

1. стационарни услуги;

2. мобилни услуги;

3. услуги в общността;

4. услуги в избрано от възрастния човек място.

(4) Общинските програми по чл. 25 се финансират чрез предоставяне на:

1. общинския бюджет;

2. субсидии от републиканския бюджет;

3. национални и европейски програми и проекти;

4. общински и регионални социални фондове.

Чл. 29. (1) По инициатива на възрастните хора, във всяко населено място, на доброволен принцип се създава клуб на старейшините,

(2) Членството в клуба на старейшините е индивидуално. Член на съответния клуб на старейшините по право може да бъде всеки възрастен човек по смисъла на този закон, който има адресна регистрация в съответното населено място.

(3) Учредяването, устройството, управлението, дейността, имуществото, финансирането, издръжката и прекратяването на клубовете на старейшините се осъществява съгласно реда и процедурите по Закона за народните читалища, предвидени за читалищата, доколкото не е предвидено друго в този закон.

Чл.30. (1) Всяка община подкрепя и насърчава организирането на организации с нестопанска цел, както и неформални целеви общности, включващи на доброволен принцип възрастни хора от съответното населено място, обединени за реализиране на общинските програми по чл. 25.

(2) Общинската администрация създава необходимите организационни и материални условия за дейностите на организациите и общностите по ал.1, създадени на територията на общината, относно изпълнение на общинските програми.

Глава четвърта

КОНТРОЛ И АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНА ОТГОВОРНОСТ

Чл.31. С цел гарантиране на законните права и интереси на възрастните хора, държавата има задължението да предприеме необходимите мерки за защита на възрастните хора, включително и да наказва в съответствие със закона онези, които злоупотребяват с възрастните хора, които ги пренебрегват, експлоатират, малтретират или ги подлагат на дискриминация.

Чл.32. (1) Министърът на труда и социалната политика упражнява цялостен контрол по спазването на този закон и на другите нормативни

актове в областта на правата и интересите на възрастните хора, включително и по отношение на прилагането и спазването на:

1. националните критерии и стандарти за приемливите нива на услуги, които могат да бъдат предоставяни на възрастните лица;

2. изискванията и процедурите, които трябва да бъдат следвани от доставчиците при предоставяне, спиране и прекратяване на услуги за възрастните хора.

(2) Контролът по предходната алинея се осъществява от инспекторат към министъра на труда и социалната политика.

(3) Контролът относно изпълнението на наредбите и решенията на съответния общински съвет, регулиращи въпроси относно предоставянето на услуги на и за възрастните хора се осъществява от кмета на общината или от негов заместник въз основа на акт, съставен от длъжностни лица, посочени в съответната наредба или решение.

Чл.33. (1) При изпълнение на контролните си функции инспекторите и длъжностните лица по чл. 32, ал. 2 и 3 имат право:

1. да посещават без ограничение държавните и общински органи, осъществяващи дейности по защита на правата и интересите на възрастните хора, както и местата, където се извършва тази дейност;

2. да посещават и проверяват доставчиците на услуги за възрастните хора и местата, в които се предоставят тези услуги;

3. да изискват обяснения и предоставяне на документи, справки и сведения, във връзка с нормативните актове, свързани с този закон.

4. да получават пряко от възрастните хора, ползващи съответните услуги, необходимата информация.

(2) Инспекторите и длъжностните лица към съответната общинска администрация са длъжни да спазват нормативните изисквания за защита на класифицираната информация, станала им известна при или по повод на извършваните проверки, както и да зачитат честта и достойнството на възрастните хора.

(3) При установяване на нарушения от компетентността на други органи инспекторатът и кметът незабавно ги уведомява, а в случай на установени

закононарушения, които съдържат данни за извършено престъпление, незабавно уведомява органите на прокуратурата.

Чл.34. Държавните и общински органи и съответните длъжностни лица са задължени да предоставят информация и да оказват съдействие на инспекторите при изпълнение на техните функции.

Чл.35. (1) За предотвратяване или преустановяване нарушенията на законодателството по защита на правата и интересите на възрастните хора инспекторите или длъжностното лице към съответната общинска администрация налагат следните принудителни административни мерки:

1. дават задължителни предписания за отстраняване на допуснати нарушения и определят подходящ срок за изпълнението им съобразно тежестта и степента на допуснатото нарушение;

2. спират изпълнението на неправомерни решения.

(2) Принудителните административни мерки по ал. 1 могат да се обжалват по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Чл.36. (1) Длъжностно лице, което виновно нарушава законодателството за защита на правата и интересите на възрастните хора, носи административнонаказателна отговорност, независимо от дисциплинарната и имуществената отговорност за същото деяние.

(2) Наказанието по предходната алинея е глоба в размер 500 до 1000 лв., а за повторно нарушение – от 2000 до 4000 лв.

(3) Наказанието по ал. 2 се налага и на лица, които не изпълняват задължителните предписания по чл. 33, ал. 1, т.1.

Чл.37. (1) Нарушението се установява с акт, съставен от инспектор или длъжностно лице към съответната общинска администрация.

(2) Наказателното постановление се издава от министъра на труда и социалната политика или от упълномощено от него длъжностно лице, или от кмета в случаите на нарушение на общински акт.

(3) Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§1. За целите на този закон:

1. възрастните хора представляват лица на възраст над 65 години.
2. „Отговорни представители“ са институциите и лицата, на които е предоставено правомощието да предоставят директна подкрепа или услуги на възрастните хора, включително, но не само, всички публични или частни институции, или физически лица със задължения, или правомощия да оказват защита и подкрепа на възрастния човек.
3. „Пренебрегване“ означава непредоставяне на подходящо внимание или необслужване на потребности на възрастно лице до такава степен, че в резултата на пренебрегването да настъпят или е вероятно да настъпят вреди за възрастния човек.
4. „Експлоатация“ означава незаконно получаване на финансови или други материални облаги за сметка на възрастните хора.
5. „Съжителстващи лица“ са лицата по смисъла на §1, т.2 от Допълнителните разпоредби на Закона за социалното подпомагане.
6. „Обществени услуги“ са образователни, здравни, водоснабдителни, канализационни, топлоснабдителни, електроснабдителни, газоснабдителни, телекомуникационни, пощенски, банкови, финансови и удостоверителни по смисъла на Регламент (ЕС) № 910/2014 или други подобни услуги, предоставени за задоволяване на обществени потребности, включително като търговска дейност, по повод на чието предоставяне могат да се извършват административни услуги.
5. „Повторно“ е нарушението, извършено в едногодишен срок от влизането в сила на наказателното постановление, с което е наложено наказание за същото по вид нарушение.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§2. Министерският съвет издава правилник за прилагането на закона.

§3. Изпълнението на закона се възлага на министъра на труда и социалната политика.

ВНОСИТЕЛИ:

МОТИВИ

Най-значимата демографска тенденция в развитието на населението в България е процесът по застаряване. Демографските промени са в основата на формирането на една нова социална реалност, пред която вече е изправено българското общество. Свидетели сме на процес на увеличаване на възрастната част от населението и намаляване дела на децата и младите хора. Всичко това рефлектира върху устойчивото развитие на обществото и прави по-сложни преходите от един жизнен цикъл в друг.

Очертаващата се трайна тенденция на застаряване на населението и прогресивното нарастване с всяка изминала година на процентния дял на възрастното население е процес с изключително значение, което ще влияе на бъдещото програмиране в социалната област. Това засяга сфери с висока степен на значимост. Нарастващият дял на възрастното население ще доведе до по-големи разходи в сферата на публичните финанси - до повишаване на разходите за пенсии, дългосрочни грижи, здравеопазване и др.

В демографски план застаряването на населението е необратим процес и затова отговорът на това предизвикателство трябва да бъде насочен не просто към механична промяна на основните демографски показатели, а към прилагане и развитие на интегрирана политика за мобилизиране и пълноценно използване на възможностите на наличните човешки ресурси и целенасочено инвестиране в повишаване на качеството на човешкия капитал.

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира най-добре чрез коефициента на демографско заместване, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15-19 г.) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60-64 г.). За сравнение през 2001 г. всеки 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, са били замествани от 124 млади хора. След 2008 г. това съотношение е обратно - 100 души излизащи от трудоспособна възраст са замествани от 91, през 2009 г. от 82, а през 2010 от 74 души. По данни от Преброяването на населението през 2011 г., това съотношение е 70.

Нарастващият брой и дял на възрастните хора (на 65+г.) поставя сериозни предизвикателства пред социално-осигурителната система, системата за социално подпомагане, здравеопазването и образованието. Основната цел на настоящия законопроект е да даде отговор на предизвикателството за изграждане на адекватна мрежа от специализирани институции и широк кръг от социални услуги, често съпроводени с медицински грижи, които да бъдат осигурявани и достъпно предоставяни на възрастните хора.

Основен проблем, който се решава от законопроекта е свързан със

създаването на правни и организационни условия за активен живот на възрастните хора. Според Координационната група на Европейската комисия за активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве, това е процес, при който възможностите за здравни грижи, участие и сигурност се оптимизират, за да се подобри качеството на живот на хората в процес на остаряване.

Визията на законопроекта за „Активен живот“ се отнася до продължаващото участие в социалните, икономическите, културните, духовните и гражданските дейности, а не само до способността за физическа активност или участие в работната сила.

Предлаганият законопроект решава и друг основен проблем, свързан с преодоляване на дискриминацията, основана на възрастта, тъй като тя вреди на начина, по който възрастните хора биват възприемани, и пречи на тяхното участие. Това създава опасност от загуба на жизненоважен принос и засилва напреженията между поколенията.

За първи път с този законопроект се дава възможност за ръст на „сребърната икономика“, тъй като възрастните хора са потребители в много сектори и допринасят посредством заетостта.

Настоящия законопроект акцентира върху приноса на възрастните хора в семействата и общностите посредством извършването на доброволческа дейност и участието в демократичните институции. За да има ефективност социалното приобщаване на възрастните хора трябва да се осигури тяхното участие в процеса на вземане на решения.

Проектозаконът има за цел да преодолее ширещата се практика възрастните хора да бъдат „изключени“ от вземането на решения, отнасящи се до тяхното благополучие или до общността, в която живеят. Отделните лица трябва да бъдат насърчавани, а организациите трябва да разработят механизми, с които да се отчитат възгледите на възрастните хора.

Проектът на закон ще допринесе разкриването на потенциала на възрастното население за пълноценно участие в развитието на социалния и икономическия капитал на страната, като от изключение, трябва да се превърне в практика.

За първи път в проекта на закон се разглежда достойнството и благополучието на възрастните хора пряко свързани със стратегиите за доходите, здравето, социалните грижи, развитието на социалните мрежи и общностните инициативи.

Чрез проекта на Закон за защита на правата и интересите на възрастните хора се създава правна уредба за изграждане на национални и местни съвети на възрастните хора, които да участват в разработването на решения на проблемите, пред които са изправени, както и да бъдат привлечени към активното изслушване и консултиране, което да доведе до промени.

Проектозаконът създава специализирани механизми и инструменти, чрез които да се даде достъпна възможност на възрастните хора да узнаят и да познават своите права и задължения и да имат възможност да се запознават предварително с обсъжданите въпроси.

Той насърчава широк спектър от доброволчески дейности, извършвани от възрастни хора, който далеч надхвърля традиционните теми, свързани с възрастта, като помощта за слабите или болните възрастни хора. Тяхната доброволческа дейност обхваща помощ за бедните, здраве, свободно време, околна среда, религиозни организации, култура и политика.

Изследването „По-дълъг живот, по-добра работа“, Eurofound, 2011 г. сочи, че близо 60 % от работниците смятат, че ще бъдат в състояние да вършат своята работа на 60-годишна възраст.

Предвид нарастващата продължителност на живота, този проектозакон си поставя за цел възрастните хора да имат възможност и да избират да останат на пазара на труда, не само до определената със закон възраст за пенсиониране, а и след това, ако имат такова желание. Чрез проектозакона се насърчава създаването на уредба и механизми за:

- признаване капацитета на възрастния човек;
- благополучието на възрастните хора, пряко свързано с техните доходи, здравето, социалните грижи и др.
- приспособяване на работната среда и работното време;
- възможност за участие в обучения, с цел да не се изостава от променящите се методи, усилия за борба с възрастовата дискриминация на работното място и др.

Предлаганият законопроект е нужен и изключително важен. Длъжни сме да осигурим достойни старини на нашите родители. Време е да признаем, че възрастните хора не са бремене, а потенциал, който трябва да използваме.

ВНОСИТЕЛИ:

ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

I. Основания за законодателната инициатива

Демографските промени са в основата на формирането на една нова социална реалност, пред която вече е изправено българското общество. Свидетели сме на процес на увеличаване на възрастната част на населението и намаляване дела на децата и младите хора. Всичко това рефлектира върху устойчивото развитие на обществото и прави по-сложни преходите от един жизнен цикъл в друг. Младите хора вече осъществяват значително по-късно своите важни житейски стъпки и цели - като завършване на образование, започване на работа, раждане и отглеждане на деца.

Очертаващата се трайна тенденция на застаряване на населението и прогресивното нарастване на процентния дял на възрастното население с всяка изминала година е процес с изключително значение и влияние за бъдещото програмиране в социалната област, тъй като засяга сфери с висока степен на значимост. Нарастващият дял на възрастното население ще доведе до по-големи разходи в сферата на публичните финанси - до повишаване на разходите за пенсии, дългосрочни грижи, здравеопазване, за образование.

В демографски план застаряването на населението е необратим процес и затова отговорът на това предизвикателство трябва да бъде насочен не просто към механична промяна на основните демографски показатели, а към прилагане и развитие на интегрирана политика за мобилизиране и пълноценно използване на възможностите на наличните човешки ресурси и целенасочено инвестиране в повишаване качеството на човешкия капитал.

В 13 области на страната населението на 65 и повече години е повече от 1/5. Населението във възрастовата група 15-64 години е с най-висок относителен дял в област София (столица) - 72.1%, следват област Смолян - 70.7%, и областите Благоевград и Варна – с по 70%.

Влошаването на възрастовата структура на населението рефлектира и върху размера и качеството на трудовите ресурси. Застаряването на работната сила в условия на динамичен пазар на труда с постоянно променящи се изисквания към квалификацията и професионалните умения

на заетите, поражда необходимостта от непрекъснато повишаване на общия потенциал и учене през целия живот на работната сила.

Нарастващият брой и дял на възрастните хора (на 65+г.) поставя сериозни предизвикателства пред социално-осигурителната система, системата за социално подпомагане, здравеопазването и образованието. Като цяло социалните трансфери за лицата на възраст над 65 години ще нарастват. Това поражда предизвикателството за изграждане на адекватна мрежа от специализирани институции и широк кръг от социални услуги, често съпроводени с медицински грижи.

II. Заинтересовани групи

Идентифицирането на заинтересованите групи предполага обосноваване ролята и значението на защитата на правата и интересите на възрастните хора за развитието на цялостния общественоеикономически живот и среда, за същността на социалния договор в обществото.

Съобразно анализа относно същността на защитата на правата и интересите на възрастните хора се идентифицират следните заинтересовани групи:

- ✓ Всички български граждани на възраст на 65 и над 65 години;
- ✓ Всички държавни и недържавни органи, организации и институции, които имат пряко или косвено отношение към разглежданата проблематика. Най-пряко заинтересовани от проектозакона са Министерство на труда и социалната политика, Министерство на здравеопазването, Министерство на икономиката, както и второстепенните изпълнители към тях – Агенция за социално подпомагане, Агенция за хората с увреждания, Агенция по заетостта, Главна инспекция по труда и др. Към държавните институции може да се причислят още и Министерство на финансите, Министерство на културата, Министерство на образованието и науката и др.;
- ✓ Областните и общински администрации – поради изключително високата активност на предприятията от социалната и солидарна икономика на местно равнище;
- ✓ Обучаващи и образователни институции като учебните заведения в средното и висшето образование, Институт по публична администрация, други научни институции и

организации - важно е да се провеждат обучения и да се разработват образователни програми с цел повишаване осведомеността и образоваността на възрастните хора;

- ✓ Гражданският сектор чрез неправителствените организации, развиващи бизнес модели, доставчиците на социални услуги, заинтересовани по отношение на потребностите на възрастните хора;
- ✓ Социалните партньори – участват в разработването на политиката по отношение на възрастните хора;
- ✓ Национални и европейски управленски структури с отговорност по разработването на политики в областта на правата и интересите на възрастните хора.

В заключение е необходимо да отбележим, че е практически невъзможно да се посочи конкретен брой заинтересовани страни, тъй като се касае за широк кръг от физически и юридически лица, чието изброяване е обективно невъзможно с оглед на това, че не може да се предвиди възникването на едно правоотношение и взаимоотношение, вследствие на което ще бъдат ангажирани компетентните държавни органи и съответно лицата, които ще бъдат обект на тези взаимоотношения.

III. Анализ на разходите и ползите

Един от най-новите и съществени елементи от защитата на правата и интересите на възрастните хора е предвидената в проектозакона задължителна минимална издръжка.

Разходите за нейното реализиране изискват да се осигурят средства за допълване на получаваните от възрастния човек месечни доходи до официалната линия на бедност за страната за съответната година. В получаваните от възрастния човек месечни доходи се включват пенсия за осигурителен стаж и възраст или сбор от пенсиите за трудова дейност, заедно с добавките и компенсациите към тях, с изключение на тези, които не се считат за доход съгласно параграф 1, т.10 от Допълнителни разпоредби на Правилника за прилагане на Закона за социалното подпомагане.

Официалната линия на бедност се определя по методика, утвърдена от Министерския съвет. Показателят се изчислява въз основа на данните в изследването „Наблюдение на домакинските бюджети в Република България“, което се провежда всяка година от

Националният статистически институт. Линията на бедност се използва като референтна стойност при формирането на социалната политика в областта на доходите и жизненото равнище.

През 2019 год. официалната линия на бедност в страната е 348 лв. При определяне на кръга от правоимащите възрастни хора, чиито доходи ще бъдат ежемесечно допълвани до линията на бедност, следва да се ползват актуалните данни на Националния осигурителен институт.

Съгласно данните на НОИ за 2018 год. пенсионерите, получаващи пенсии за осигурителен стаж и възраст са 1 535 996 души. Средният размер на пенсията за изслужено време и възраст, която получава един пенсионер през 2018 год. е 384,36 лева. В това число за мъжете средният размер на пенсията е 453,09 лв., а за жените - 342,30 лв.

Към 31.12.2018 год. броят на пенсионерите, получаващи минимални пенсии за осигурителен стаж и възраст (в размер на 207,60 лв) е 399131 души. За същия период от време броят на пенсионерите получаващи пенсия над минималния размер до 350 лв. (т.е. приблизително колкото е официалната линия на бедност) е 800 405 души. Това означава, че от новата мярка за защита ще се ползват около 1 200 000 души.

Според данните на НОИ средният размер на пенсията за изслужено време и старост на тези 1200 000 пенсионери е около 280 лв. Това означава, че средната месечна добавка за издръжка на възрастните хора, съгласно проектозакона, ще е около 70 лв. Общата сума за реализирането на тази подкрепа през една календарна година е около един милиард лв. Определената по този начин сума , осигуряваща реализирането на задължителната минимална месечна издръжка, следва да бъде осигурявана в рамките на годишния бюджет за социално подпомагане чрез Закона за държавния бюджет. Същевременно прилагането на тази нова мярка ще доведе до реструктуриране на голяма част от програмите за социално подпомагане, които имат за цел подкрепа на потребностите на възрастните хора , поради увеличаването на техните доходи до размера на линията на бедност. В тези случаи на реструктуриране възрастните хора ще получават подкрепа чрез регулярна месечна издръжка, вместо чрез различни, много по-сложни и скъпи за управление програми, на които трудно се упражнява контрол. Това означава, че прилагането на задължителната минимална месечна издръжка ще изисква допълнително бюджетно финансиране в размер изчислен по формулата“ Годишни разходи за задължителна минимална месечна издръжка на около 1 200 000 пенсионери“ минус „Годишни разходи по отделните програми за подкрепа, предоставяни чрез системата за социално подпомагане, на възрастни хора над 65 години, които получават задължителна минимална месечна издръжка“. Изчислени по този начин разходите за годишното допълнително бюджетно финансиране на новата мярка за подкрепа, ще

бъде много по-ниски от 1 милиард лева, около 500 милиона. Допълнителен положителен фискален ефект от прилагането на регулярната месечна издръжка ще се реализира от намаляването на разходите от управлението на реструктурираните програми за подкрепа.

С оглед постигането на балансиран годишен бюджет на системата за социално подпомагане, е възможно поетапно въвеждане на новата мярка „задължителна минимална месечна издръжка“ в рамките например на тригодишен период. В този случай мярката може да бъде реализирана по следния начин:

Първа стъпка – през 2020г. задължителната минимална месечна издръжка покрива разликата между посочените в проектозакона доходи на възрастния човек и 75% от установената линия на бедност.

Втора стъпка – през 2021г. задължителната минимална месечна издръжка покрива разликата между посочените в проектозакона доходи на възрастния човек и 85% от установената линия на бедност.

Трета стъпка – през 2022г. задължителната минимална месечна издръжка покрива разликата между посочените в проектозакона доходи на възрастния човек и установената линия на бедност.

Предвижда се осъществяването на дейностите по новия ЗЗПИВХ да бъде в рамките на годишните бюджети на изпълняващите институции, при чието разработване се предвиждат необходимите ресурси.

IV. Административна тежест и структурни промени

С приемането на законопроекта не се предвиждат административни промени като закриване, сливане или създаване на нови административни структури. Не се предвижда и въвеждане или изменение на регулаторни режими и такси.

V. Въздействие върху нормативната база

Законопроектът не предвижда промяна на други нормативни актове.

ВНОСИТЕЛИ: